

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 786/789:398(477)

Андрій ДУШНИЙ,
м. Дрогобич

ДО ПИТАННЯ ПРОЕКТУ «ЛЬВІВСЬКІ НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ» ЯК ОДНОГО ІЗ АСПЕКТІВ ПРОПАГАНДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ ГРИ НА НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

У статті описується зміст проекту «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор» заснованого Ярославом Олексівим, на фоні баянно-акордеонного руху Львівщини. Висвітлюються 5 сезонів означеного проекту та низка заходів у їх рамках.

Ключові слова: баян, акордеон, проект, репертуар, творчість, компонування.

Dushniy A. On the question of the «Lviv folk instrumental traditions» as one aspect of promoting national school to play folk instruments. The paper describes the contents of the «Lviv folk instrumental traditions – bayanist, conductor, composer» Jaroslaw Oleksivym based on background bayan-accordion movement Lviv. Highlights 5 seasons definite project and a series of events in their framework.

Key words: bayan, accordion, design, repertoire, creativity, layout.

Постановка проблеми. Народно-інструментальне мистецтво України активно крокує в ногу з часом, відповідно модернізується в інструментальному й освітньому напрямках, що сприяє академізації народних інструментів та їх утвердження в соціокультурному просторі держави. Як зазначають дослідники, свого часу розвиток академічного народно-інструментального мистецтва в Україні був «започаткований на єдиній методологічній основі, розробленій професором М. Гелісом ...» [3, 3], що створило потужний вплив на регіональні виконавські школи народно-інструментального мистецтва (Львівська, Одеська, Донецька, Харківська), які інституалізуються у 50-х роках минулого століття. Їхні різновекторні напрацювання утверджують статус Української академічної школи гри на народних інструментах.

Якщо на Всеукраїнському рівні за останні десятиліття маємо значний поступ у вивченні українського народно-інструментального виконавства, творчості, педагогіки, то його регіональний рівень все ще перебуває у стані пошуків та накопичення матеріалу для аналізу та осмис-

лення. Залишається недостатньо вивченим і народно-інструментальний й зокрема баянно-акордеонний рух Західної України.

Аналіз досліджень. Дослідження народно-інструментального мистецтва Львівщини висвітлюються у працях Т. Барана, Л. Боднар, О. Бобченко, А. Душного [4; 5], І. Дмитрук, Б. Пица [6], Л. Посікіри, С. Карася, Д. Кужелева М. Корчинського, Б. Корчинської, В. Сидоренко, О. Ніколенко, А. Онуфрієнка, Е. Мантулева, Ю. Чумака, І. Фрайта та ін.

Водночас, наукові розвідки у царині баянного мистецтва представників школи сягають наукового осмислення: Львівської регіональної баянної школи (Р. Кундис, А. Душний, Б. Пиц); еволюційних процесів колективного баянно-акордеонного музикування Львівщини в контексті національних традицій (В. Шафета); аналітики творчості В. Власова (Ю. Чумак, А. Боженський); постатей видатних представників Львівської баянної школи – М. Оберюхтіна (Д. Кужелев), А. Онуфрієнка (А. Душний), Е. Мантулева (І. Фрайт, В. Шафета, А. Славич), Я. Ковальчука (П. Рачинський, Б. Пиц), В. Балика (Д. Кужелев, Б. Пиц), В. Чумака (Ю. Чумак, А. Душний, В. Шафета, Н. Гагайло), М. Дмитришина (А. Душний, Ю. Кіцила), Я. Олексіва (А. Душний [5], І. Куртий [7]) та ін.; сутності феномену конкурсно-фестивального руху народників Львівщини (А. Боженський [2], А. Душний, О. Сергієнко, Б. Пиц) та ін.

Проблемам становленню, розвитку та пропаганди Львівської баянної школи було присвячено ряд наукових конференцій «Львівська баянна школа та її видатні представники» (2005, 2006), «Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини» (2005), «Творчість композиторів України для народних інструментів» (2006, 2011), «Народно-інструментальне мистецтво на зламі ХХ – ХХІ століть» (2007, 2009, 2010, 2011, 2012), «Музична освіта України: проблеми теорії, методики, практики» (2008, 2009, 2010, 2011, 2012). У даних заходах піднімаються питання відносно вагомості Львівської баянної школи в контексті національної школи гри на народних інструментах, аналізуються та висвітлюються творчі портрети видатних представників та засновників означеної школи, колективів, окремих виконавців, науково-методичне та навчально-репертуарне напрацювання представників різних поколінь.

Тому сьогодні широковідомий науково-мистецький проект «Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва» [6] (автор ідеї А. Душний), в рамках якого відбуваються вищезазначені заходи. Водночас, в рамках цього потужного мистецького форуму України молодим ентузіастом та пропагандистом Львівської школи, баяністом та композитором Яросла-

вом Олексівим засновується авторський проект «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор» [4], завдання якого полягає в утвердженні та популяризації молодішої генерації означеної школи.

Мета статті полягає у висвітленні ключових аспектів проекту «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор», як одного із чинників пропаганди жанру.

Виклад основного матеріалу. Львівська школа народно-інструментального мистецтва вписана у історію академічного народно-інструментального мистецтва України її фундаторами: видатними баяністами-педагогами М. Оберюхтіним, А. Онуфрієнком, майстром-винахідником, засновником Львівської школи гри на бандурі В. Герасименком, засновником академічного напрямку виконавства на сопілці в Україні М. Корчинським. Кращі учні-послідовники, науковці, лауреати конкурсів, серед яких: *баяністи-акордеоністи* – А. Батршин, В. Балик, Л. Богуславець, В. Власов, І. Влах, Б. Гуран, В. Голубничий, Є. Дацина, М. Дмитришин, А. Душний, С. Карась, В. Коваль, Я. Ковальчук, Д. Кужелев, С. Максимов, Е. Мангулев, Я. Олексів, В. Пацюківський, М. Петелін, П. Рачинський, В. Стецун, Ю. Чумак, В. Янчака та багато ін.; *бандуристи* – Г. Менкуш, Л. Посікіра, Ольга та Оксана Герасименко, М. Попілевич, Т. Лазуркевич, О. Созанський, О. Протилук, Д. Губ'як, Н. Ковальова, А. Ланова, О. Кушнір, О. Верещинський, Н. Цигилик-Чумак, Н. Гамар, Н. Сторожук, М. Наконечна, Н. Хома; *сопілкарі* – В. Петрованчук, М. Маркевич, Б. Корчинська, Р. Кубович, Б. Гаранджа, В. Гамар, Р. Дверій; *цимбалісти* – Т. Баран, М. Кужба, Я. Борух, І. Брухаль; *гітаристи* – В. Сидоренко, О. Дворянин, Ю. Курач, П. Брюхін, М. Вігула, Х. Гавдиш; *домристи* – Г. Казаков, С. Струтинський.

Нова сторінка розвитку школи – намагання наукової спільноти усвідомити етапи її становлення та еволюції, вивчити характерні риси як окремих її представників, так і школи в цілому, місце її в процесі академізації народно-інструментального мистецтва, роль в культуротворенні на зламі ХХ – ХХІ ст. тощо.

Так, завдяки ініціативі представника молодішої генерації Львівської школи, виконавця та композитора, лауреата Всеукраїнських та міжнародних конкурсів, кандидата мистецтвознавства, художнього керівника та диригента оркестру українських народних інструментів Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка, заслуженого діяча естрадного мистецтва України Ярослава Володимировича Олексіва у 2009 році засновується проект «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор» [8, 38].

Його мета полягає у підтримці та стимулюванні до академічного музичування обдарованої молоді, їх викладачів та пропаганді найкращих зразків композиторської творчості для народних інструментів і здобутків Львівської школи народно-інструментального мистецтва.

Передумовою заснування проекту «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор» Ярославом Олексівим став великий сольний концерт автора у двох відділеннях в Концертному залі ЛНМА ім. М. Лисенка 22 квітня 2008 року. У першому відділенні звучали твори П. Чайковського, В. Зубицького, авторські композиції. У другому Я. Олексів виступав як диригент оркестру народних інструментів музичної академії (художній керівник заслужений артист України О. Личенко), де в інструментуванні автора звучали його оригінальні компонування [6, 166].

Відтак I-й сезон розпочався 24 березня 2009 р. у Концертному залі Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка. Концерт відбувся у двох відділеннях. У першому – свою майстерність демонстрували лауреати Всеукраїнських та міжнародних конкурсів студенти: Львівського МУ ім. С. Людкевича Андрій Шостак (акордеон, клас В. Іванця); Львівської НМА ім. М. Лисенка Олександр Горожанов (баян, клас заслуженого артиста України, доцента Б. Гурана), Ірина Івашків (бандура, клас заслуженого діяча мистецтв України, доцента О. Герасименко), Анатолій Мельникович та Павло Степаненко (баян, клас кандидата мистецтвознавства, доцента С. Карася); Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка Ігор Куртий (акордеон, клас кандидата педагогічних наук, доцента А. Душного).

Другий відділ був представлений оркестром українських народних інструментів ЛНМА ім. М. Лисенка, художні керівники та диригенти Володимир Гарбарук та Ярослав Олексів. Свою диригентську майстерність демонстрували студенти 5-го курсу – Ольга Голод та Олег Кунтий (клас доцента І. Чупашка), Євгенія Капітула (клас доцента, Ю. Балуха), Ігор Брухаль (клас доцента Л. Дrajниці), Павло Степаненко (клас професора О. Гериновича).

У програмі концерту звучали твори Й.С. Баха, В. Зубицького, В. Семенова, П. Дейро, А. Кусякова, А. Онуфрієнка, О. Чухрай, Є. Капітули, П. Кулікова, М. Стецюна, А. П'яцолли. Родзинкою концерту стали композиції Я. Олексіва: «Одкровення» для бандури, з авторським віршем-присвятою геніальному композиторові сучасності А. Кусякову; два твори для баяна – «Let's run in jass» (присвячений А. Душному) та «Соната-балада», присвячена Я. Ковальчукові; «Українська фантазія» для оркестру УНІ, присвячена пам'яті А. Онуфрієнка [4].

II-й сезон проекту відбувся 24 березня 2010 року у ЛНМА ім. М. Лисенка і був присвячений 75-річчю від дня народження професора Львівської консерваторії, багаторічного її проректора, заслуженого діяча мистецтв України, композитора Анатолія Онуфрієнка (1935–1997).

На відміну від першого сезону, другий був різноманітним та різножанровим. Він уособлював як наукове осмислення (конференцію «Українське музикознавство в контексті Болонського процесу» та презентацію монографії кандидата педагогічних наук А. Душного «Анатолій Онуфрієнко: життя присвячене музиці»), презентацію авторського CD-диску Ярослава Олексія «Мить душі...» (2009), так і два відділи потужного концертного дійства (I-й – лауреата Всеукраїнських і міжнародних конкурсів Артема Нижника (баян, Донецьк) та II-й – Оркестру українських народних інструментів ЛНМА ім. М. Лисенка «Solo Way» під орудою Ярослава Олексія. Ведучим мистецького форуму був музикознавець, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка Богдан Пиц [10].

Всеукраїнська науково-практична конференція «Українське музикознавство в контексті Болонського процесу» ініціювала розгляд низки питань у доповідачів різних навчальних закладів України [10, 7–8]:

- аналітичний аспект виконавства на прикладі творчості Д. Скарлатті (С. Карась);
- виконавські прийоми та етапи формування стилю В. Власова (А. Боженський, Ю. Чумак);
- деякі аспекти аранжування та оркестрового мистецтва на прикладі оркестрів народних інструментів України (Н. Мікуліч, В. Сич);
- наукова термінологія в музичній педагогіці (М. Давидов);
- наукова школа в професійній освіті (В. Заєць);
- поняття музичної мови та музичної виразності (А. Сташевський);
- різновекторні аспекти Львівської баянної школи (Н. Гатайло-Мазур, А. Душного, Р. Кундиса, І. Куртого, Б. Пица, С. Чепак, В. Шафета);
- різноманітні питання українського баяна на зламі століть (Я. Олексів, В. Полянський, А. Шамігов);
- розвиток музичних здібностей студента-піаніста у ВНЗ (Т. Фойдер);
- творчий підхід до фахової підготовки майбутнього вчителя музики (В. Федоришин);
- театральне мистецтво Галичини (М. Михаць, Р. Михаць);
- типологія виконавських складів у напрацюванні українських композиторів для кларнету (М. Тиновський);
- фортепіанна творчість для дітей композиторів української діаспори (З. Юзюк).

У концертному виступі лауреата Всеукраїнських і міжнародних конкурсів, композитора, доцента Донецької музичної академії ім. С. Прокоф'єва Артема Нижника прозвучали твори О. Мессіана «Медитація № 9», В. Семенова «Брамсіана», Й. Брамса – А. Тимошенка «Угорський танець № 6», С. Рахманінова «Баркарола», Н. Паганіні «Каприс № 15», Б. Мирончука «Andante amoroso», Ф. Анжеліса «Ритмічна коробочка» [10, 5], тим самим даний концерт підтвердив давні традиції, які для прикладу втілювалися у дружній та професійній співпраці професора А. Онуфрієнка (Львів) та професора В. Воєводіна (Донецьк) у 70-х – 80-х роках минулого століття [9].

Репертуар оркестру українських народних інструментів Львівського Вишу ім. М. Лисенка «Solo Way» (художній керівник та диригент Ярослав Олексів) включав композиції М. Стецюна (Лірична фантазія «Калинонька»), А. Кос-Анатольського («Полька», «Решето і коломийка»), Раду («Весняна хора»), А. П'яццоллі («Танго вулиць», «Забуття», «Смерть янгола»), Б. Янівського до слів Б. Стельмаха «Не забудь» (солістка Нагаля Воробей), а також твори керівника оркестру, композитора Я. Олексіва «Українська фантазія» та лірична фантазія «Яворина» [10, 6]. Тим самим, оркестр підтвердив кращі традиції оркестрового мистецтва, зокрема створення оригінальної музики та перекладень творів композиторів ХХ століття які для прикладу у свій час потужно розвивав Г. Казаков, А. Онуфрієнко, В. Воєводін, О. Геринович, М. Корчинський, Є. Дацина.

III-й сезон проекту став не менш знаковим – присвячений 60-річчю від дня народження лауреата Республіканського (1968) та міжнародного конкурсу у Клінгенталі (Німеччина, 1971), заслуженого артиста України, доцента Львівської консерваторії, баяніста-віртуоза Ярослава Ковальчука (1950–2006) [1, 69] і відбувся 29 листопада 2010 року у Малому залі ЛНМА ім. М. Лисенка.

У концерті взяли участь лауреати Всеукраїнських та міжнародних конкурсів баяністи та акордеоністи, випускник Я. Ковальчука – В. Янчак (концертний виконавець, баяніст, джазовий музикант, лауреат конкурсів у Польщі, Україні) та Я. Олексів (студент класу маестро 2003 – 2005 н.р.), а також студенти – Н. Федина та О. Горожанов (клас доцента Б. Гурана), Б. Хижняк та Р. Хорт (клас доцента Д. Кужелева), М. Стефанів (клас Я. Олексіва), дует баяністів: Н. Федина та О. Горожанов, тріо акордеоністів: В. Заборовський, Б. Настасяк, Б. Хижняк (клас доцента Л. Боднар). У програмі виконавців була оригінальна музика, перекладення та транскрипції світової музичної класики скомпоновані як для соло, так і для ансамблю баяністів та акордеоністів.

IV-й сезон проекту Я. Олексіва «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор» відбувся у декілька етапів.

1-й етап – Всеукраїнський тур Я. Олексіва восени 2011 року покликаний пропагувати авторські компонування молодого композитора («Токата», «Сонага-балада», «Let's run in jazz», «У настрої джазу», «Одкровення», «Елегія» та ін.):

- 6 жовтня (Великий зал Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського);
- 13 жовтня (Актовий зал Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка);
- 18 жовтня (Великий зал Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка);
- 29 жовтня (Малий зал Київської дитячої академії мистецтв);
- 1 листопада (Актовий зал Вінницького училища культури та мистецтв);
- 4 листопада – участь у концерті в рамках першого Національного конкурсу виконавців на народних інструментах «Рідні наспіви» (Концертний зал Донецька обласної філармонії);
- 15 листопада (Зал Київської дитячої школи мистецтв № 6 ім. Г. Жуковського);
- 17 листопада (Актовий зал Тернопільського музичного училища ім. С. Крушельницької);
- 21 листопада – концерт в рамках VI-го міжнародного молодіжного музичного фестивалю ім. І. Вимера (Великий зал ЛНМА ім. М. Лисенка);
- 3 грудня – концерт в рамках IV-го Всеукраїнського конкурсу баяністів-акордеоністів «Візерунки Прикарпаття» (Актовий зал ДДПУ ім. І. Франка).

Спільно із Я. Олексівим у низці концертів в рамках Всеукраїнського туру взяли участь: студенти Дрогобицького педуніверситету ім. І. Франка класу доцента А. Душного – Р. Стахнів (акордеон), О. Сергієнко (баян), В. Мицак (баян); Яна Лензіон (ф-но); всесвітньо відомий композитор, заслужений діяч мистецтв України маестро Володимир Зубицький; заслужений артист України, маестро Володимир Мурза; Оркестр народних інструментів ДШМ № 6 (Київ). Науково-музикознавчий супровід здійснив автор даної статті [2].

2-й етап. 21 лютого 2012 року – Концерт акордеонної музики учнів та викладачів Львівської середньої спеціальної музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької, лауреатів Всеукраїнських та міжнародних конкурсів Миколи Стефаніва та Івана Сумарука (акордеон) класу

Я. Олексіва та самого Ярослава Олексіва (баян), а також Ірини Кравець (акордеон, клас В. Іванця).

3-й етап. Низка концертів, присвячених 170-річчю від дня народження Миколи Лисенка, зокрема: 9 березня 2012 року – Концерт акордеонної музики студентів Львівської НМА ім. М. Лисенка класу Я. Олексіва, лауреатів Всеукраїнських та міжнародних конкурсів Назарія Любінця та Олега Щербачука (акордеон) та 13 березня 2012 року – Концерт акордеонної музики учнів відділу народних інструментів Львівської середньої спеціальної музичної школи-інтернату ім. С. Крушельницької класу Я. Олексіва, лауреатів Всеукраїнських та міжнародних конкурсів Миколи Стефаніва та Івана Сумарука (акордеон) у Великому залі Львівської ДМШ ім. А. Кос-Анатольського; 18 травня 2012 року – Концерт лауреатів всеукраїнських та міжнародних конкурсів учнів Львівської ССМШ-І ім. С. Крушельницької Івана Сумарука (акордеон) та квартету народних інструментів у складі: Іван Сумарук (акордеон), Володимир Довганюк (цимбали), Мар'ян Гринер (кларнет), Маркіян Івашкевич (к/б) класу Я. Олексіва, а також Володимира Довганюка (цимбали, клас Я. Борух) та Мар'яна Гринера (кларнет, клас Т. Ільчука) у Малому залі школи-інтернату ім. С. Крушельницької.

4-й етап. 26 березня 2012 року – Концерт лауреатів Всеукраїнських та міжнародних конкурсів, студентів Одеської музичної академії ім. А. Нежданової Ірини Серотнюк (баян), Тетяни Гордійчук (бандура) та Володимира Гітіна (кларнет). В програмі виконавців прозвучали композиції Й.С. Баха, В.А. Моцарта, Д. Скарлатті, Ф. Анжеліса, А. П'яцолли, низка оригінальної музики, особлива увага була зосереджена на композиціях В. Власова «Телефонна розмова», «Дівчата із Одеси», «Босса нова» та ін.

У V-му сезоні проекту відбувся концерт лауреата міжнародних конкурсів, асистента-стажиста Ростовської консерваторії ім. С. Рахманінова (клас професора Юрія Шишкіна), соліста Харківської обласної філармонії Дмитра Жарікова 8 листопада 2012 року у Великому залі ЛНМА ім. М. Лисенка. Програму виконавця komponували твори С. Рахманінова «Баркарола», Ф. Шуберта – Ф. Ліста Вальс-каприс № 6 «Віденські вечори», П. Чайковського «Жовтень», П. Макконена «Диско-токата», В. Семенова Соната № 1 в 3-х чч. та полька «Янка» й ін.

Творчо-виконавська діяльність та організаторська вправність Я. Олексіва відзначена провідними фахівцями народно-інструментального мистецтва України та зарубіжжя – академіками М. Давидовим (Київ) та М. Імханицьким (Москва, Росія); професорами Л. Посікірою (Львів), В. Голубничим (Нижній Новгород, Росія), А. Семешком (Київ),

Є. Івановим (Суми), В. Власовим (Одеса); доцентами С. Карасем (Львів), А. Душним (Дрогобич), В. Зайцем (Київ), А. Сташевським (Луганськ); заслуженим діячем мистецтв України В. Зубицьким (м. Ланчіано, Італія); композитором В. Рунчаком (Київ) [7].

Висновки. Об'єднавши усі ланки особистості музиканта в одне ціле (музикант-виконавець, музикант-педагог, музикант-науковець, музикант-організатор, музикант-композитор), ми отримуємо ідеал творчої особистості, здатної швидко та вправно вирішувати будь-які завдання музичного мистецтва сучасності. Саме такому пошуку творчих талантів присвячений проект Я. Олексія «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор», який має велике майбутнє і стане вагомим внеском у розвиток Української академічної школи народно-інструментального мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басурманов А. Баянное и аккордеонное искусство. Справочник / А. Басурманов – М. : Кифара, 2003. – 540 с.
2. Боженський А. Творчий обрій баянно-акордеонного мистецтва музично-педагогічного факультету / А. Боженський // Часопис «Франківець». – 2011. – № 22 (188). – грудень.
3. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах (українська академічна школа) : підручник [для вищих та середніх музичних навчальних закладів] / М. Давидов. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. – 592 с.
4. Душний А. Львівські народно-інструментальні традиції / А. Душний // Наша культура : Вісник Старосамбірського народного дому. – Ч. 2. – Квітень 2009. – С. 3.
5. Душний А. Молода генерація Львівської баянної школи : творчий портрет Ярослава Олексія / А. Душний // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2009 – № 8 (55). – С. 70–74.
6. Душний А., Пиц Б. Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва : довідник / А. Душний, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2010. – 216 с.
7. Куртий І. Творчо-виконавський портрет Я. Олексія у контексті Львівської баянної школи. Дипломна робота. Рукопис / І. Куртий. – Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2009. – 53 с.
8. Олексів Я. Концертні твори для баяна / Я. Олексів. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – Вип. 1. – 40 с. : ноти.
9. Проблемы методики преподавания и исполнительства на народных инструментах : науч.-метод. конф. (Донецк, Концертный зал ДГМПИ, 28.04.1984) : программа. – Донецк : ДГМПИ. – 4 с.
10. II-й сезон проекту «Львівські народно-інструментальні традиції – баяніст, диригент, композитор». Всеукраїнська науково-практична конференція «Українське музикознавство в контексті Болонського процесу» (Львів, ЛНМА ім. М. Лисенка, 24 березня 2010) : програма / [ред.-упоряд. : А. Душний, Я. Олексів, Б. Пиц]. – Львів : ТеРус, 2010. – 8 с.